Теорія та історія держави і права

УДК 378.147:340(477)

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.19415113

Трансформація методики викладання правничих дисциплін в Україні в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів

Сердюк Наталія Аркадіївна,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права, Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна

https://orcid.org/0000-0003-4279-4294

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

Анотація. Мета дослідження полягає в аналізі особливостей реалізації компетентнісного підходу у методиці викладання правничих дисциплін у закладах вищої освіти України в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів, а також в обґрунтуванні напрямів удосконалення освітніх практик, спрямованих на формування професійних компетентностей, необхідних для ефективної правничої діяльності в умовах трансформації правового середовища.

Методи. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення сучасних наукових підходів до розвитку правничої освіти; порівняльно-правовий метод – для зіставлення національних освітніх практик із європейськими стандартами професійної підготовки правників; системно-структурний метод – для дослідження компетентнісної моделі підготовки юристів як цілісної педагогічної системи; метод

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

узагальнення – для формулювання теоретичних висновків і визначення перспектив модернізації освітніх стратегій.

Результати. Установлено, що правнича освіта України перебуває на етапі суттєвої інституційної та методичної трансформації під впливом воєнного стану, посилення ролі міжнародного гуманітарного права, цифровізації освітнього середовища та євроінтеграційних процесів. Обґрунтовано необхідність посилення практикоорієнтованої складової підготовки майбутніх правників, спрямованої на розвиток аналітичного мислення, правового аргументування та здатності приймати рішення у складних соціально-правових ситуаціях. Визначено ефективні педагогічні інструменти реалізації компетентнісного підходу, зокрема кейс-метод, моделювання судових процесів, проблемно-орієнтоване навчання та використання цифрових освітніх платформ. Показано, що їх застосування сприяє формуванню ключових професійних навичок, зокрема правового аналізу, інтерпретації правових норм, юридичної аргументації та практичного застосування правових знань.

Висновки. Доведено, що компетентнісний підхід є ефективною методологічною основою модернізації правничої освіти. Його реалізація забезпечує формування інтегрованих професійних компетентностей, що поєднують теоретичні знання з практичними навичками правозастосування. Подальший розвиток правничої освіти в Україні має здійснюватися з урахуванням європейських освітніх стандартів, інтеграції інноваційних педагогічних технологій та використання цифрових освітніх інструментів.

Ключові слова: правнича освіта; компетентнісний підхід; методика викладання; міжнародне гуманітарне право; цифровізація освіти; євроінтеграція.

 ISSN: 3041-2110

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Transformation of the Methodology of Teaching Legal Disciplines in Ukraine under Martial Law and European Integration Processes

Nataliia Serdiuk,
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Theory and History of State and Law,
State Tax University, Irpin, Ukraine
http://orcid.org/0000-0003-4279-4294

Abstract: Purpose. The study aims to analyse the specific features of implementing the competency-based approach in the methodology of teaching law disciplines in higher education institutions of Ukraine under martial law and European integration processes, as well as to substantiate directions for improving educational practices aimed at developing professional competencies required for effective legal practice in a transforming legal environment.

Methods. The methodological framework is based on a combination of general scientific and specialised methods. Analysis and synthesis were employed to generalise contemporary scholarly approaches to the development of legal education; the comparative legal method was used to compare national educational practices with European standards of legal training; the system-structural method enabled the examination of the competency-based model of legal education as an integrated pedagogical system; the method of generalisation was applied to formulate theoretical conclusions and identify перспективи for modernising educational strategies.

Results. The findings indicate that legal education in Ukraine is undergoing significant institutional and methodological transformation under the impact of martial law, the growing importance of international humanitarian law, the digitalisation of the educational environment, and European integration processes.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

The study substantiates the need to strengthen the practice-oriented component of legal training, focusing on the development of analytical thinking, legal reasoning, and decision-making skills in complex socio-legal contexts. Effective pedagogical tools for implementing the competency-based approach have been identified, including the case method, moot court simulations, problem-based learning, and the use of digital educational platforms. It is demonstrated that these approaches contribute to the development of key professional skills, such as legal analysis, interpretation of legal norms, legal argumentation, and the practical application of legal knowledge.

Conclusions. The study demonstrates that the competency-based approach constitutes an effective methodological foundation for the modernisation of legal education. Its implementation ensures the development of integrated professional competencies that combine theoretical legal knowledge with practical law-application skills. The further development of legal education in Ukraine should proceed in line with European educational standards, the integration of innovative pedagogical technologies, and the expanded use of digital learning tools.

Keywords: legal education; competency-based approach; teaching methodology; international humanitarian law; digital education; European integration.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія РФ проти України з 2022 року спричинила глибинні зміни у функціонуванні правової системи держави. Введення правового режиму воєнного стану трансформувало механізми реалізації прав і свобод людини, посилило значення міжнародного гуманітарного права та актуалізувало проблематику воєнних злочинів. Паралельно Україна набула статусу держави-кандидата на членство в Європейський Союз, що обумовлює необхідність гармонізації національного законодавства з acquis communautaire та впровадження європейських

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

стандартів правничої професії. За таких умов правнича освіта перестає бути лише академічною сферою підготовки кадрів і набуває стратегічного значення як інструмент інституційної трансформації держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації правничої освіти та удосконалення методики викладання правничих дисциплін у сучасних умовах набуває особливої актуальності у зв'язку з процесами європейської інтеграції, цифровізації освіти та функціонування освітньої системи в умовах воєнного стану. Сучасні дослідження у цій сфері зосереджені на переосмисленні змісту юридичної освіти, впровадженні компетентнісного підходу, інтеграції інноваційних педагогічних технологій та забезпеченні відповідності освітніх програм європейським стандартам.

На міжнародному рівні важливі концептуальні орієнтири розвитку вищої освіти визначені у стратегічних документах провідних міжнародних організацій. Зокрема, у документах Ради Європи підкреслюється роль вищої освіти у формуванні демократичної культури та громадянської відповідальності, що має особливе значення для підготовки фахівців правничої сфери [1]. Європейська комісія у рамках ініціативи створення Європейського освітнього простору визначає пріоритети модернізації освіти, зокрема розвиток цифрових компетентностей, академічної мобільності та міждисциплінарної співпраці [2; 3]. Водночас, аналітичні матеріали Європейської асоціації університетів акцентують увагу на трансформації університетів у напрямі відкритих освітніх екосистем, здатних оперативно реагувати на глобальні виклики та забезпечувати гнучкість освітнього процесу [4].

Значний внесок у дослідження розвитку юридичної освіти зроблено у працях сучасних науковців, які аналізують її роль у формуванні правової культури та професійних компетентностей майбутніх фахівців. Так, у дослідженні S. Malona, I. Besedina, V. Prylypko та V. Ostashova підкреслюється, що сучасна правнича освіта повинна бути спрямована не

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

лише на передачу правових знань, а й на формування правової культури, критичного мислення та здатності застосовувати правові норми у професійній діяльності [5]. Подібні підходи відображені й у дослідженні С. Сербенюк, де правнича освіта розглядається як важливий інструмент забезпечення дотримання прав людини та розвитку демократичних інституцій [6].

У контексті реформування юридичної освіти важливим є впровадження компетентнісного підходу у підготовку майбутніх фахівців. Зокрема, О. Скляр аналізує адаптацію компетентнісних елементів професійної підготовки правоохоронців до викликів воєнного стану та наголошує на необхідності формування у здобувачів вищої освіти практичних навичок прийняття рішень у складних соціально-правових умовах [7]. У дослідженні M. Stryhul розглядаються правові та соціальні аспекти функціонування системи вищої освіти України в умовах війни, що потребує адаптації освітнього процесу до нових викликів і забезпечення безперервності навчання [8].

Окрему групу досліджень становлять роботи, присвячені професійному розвитку викладачів і трансформації освітнього середовища в умовах кризових ситуацій. Так, С. Сисоєва наголошує, що професіоналізація викладачів у період воєнного стану передбачає не лише підвищення рівня педагогічної майстерності, а й розвиток цифрових, комунікативних та психологічних компетентностей [9]. Подібну позицію висловлює M. Vaintraub, який підкреслює важливість формування професійної компетентності викладачів в умовах воєнного стану та необхідність модернізації педагогічних підходів у вищій освіті [12]. С. Васильєв досліджує питання забезпечення прав здобувачів вищої освіти під час воєнного стану та акцентує увагу на необхідності створення безпечного й інклюзивного освітнього середовища [13].

Важливим напрямом сучасних досліджень є використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх юристів, що

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

сприяє розвитку комунікативних компетентностей та підвищенню ефективності освітнього процесу. Зокрема, у працях Y. Yulinetskaya, O. Babii, I. Hloviuk та інших авторів досліджується використання ІКТ у викладанні правничих дисциплін, що сприяє розвитку комунікативних компетентностей студентів та підвищенню ефективності освітнього процесу [14]. У роботі O. Yurkevych та Zh. Pavlenko розглядаються методологічні аспекти формування загальноосвітньої правової компетентності за допомогою електронних курсів і тестових систем [15]. I. Zaiarna досліджує використання електронного навчального середовища LMS Moodle у підготовці студентів-юристів, що сприяє розвитку навичок аргументованого правового письма [16].

Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у правничій освіті також відображені у дослідженні O. Zaiarnyi та S. Illarionova, які аналізують можливості використання штучного інтелекту у підготовці майбутніх юристів та підкреслюють перспективи інтеграції інтелектуальних систем у навчальний процес [17]. Важливу роль у переосмисленні освітніх стратегій відіграють міжнародні аналітичні дослідження та концептуальні документи. Зокрема, у доповідях UNESCO підкреслюється необхідність формування нової суспільної угоди щодо освіти, яка передбачає розвиток інклюзивних, інноваційних та стійких освітніх систем [10; 11]. У цих документах акцентується увага на тому, що сучасна освіта повинна формувати здатність до критичного мислення, відповідального громадянства та ефективної взаємодії у глобалізованому світі.

Попри значну кількість досліджень, їх аналіз свідчить про наявність певних концептуальних розбіжностей у підходах до трансформації правничої освіти. Зокрема, міжнародні організації акцентують увагу на системних змінах, орієнтованих на формування демократичних цінностей, міждисциплінарності та розвитку цифрових компетентностей, тоді як у частині національних досліджень переважає зосередження на

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

практикоорієнтованій підготовці та адаптації освітнього процесу до умов воєнного стану. Водночас підходи до реалізації компетентнісної моделі також не є уніфікованими: одні автори розглядають її переважно через формування професійних навичок і здатності до правозастосування, інші – через розвиток критичного мислення, правової культури та ціннісних орієнтирів майбутніх юристів. Крім того, у дослідженнях, присвячених цифровізації правничої освіти, простежується певна фрагментарність: окремі роботи зосереджені на використанні конкретних технологічних інструментів, проте недостатньо уваги приділяється їх інтеграції у цілісну методику викладання правничих дисциплін.

Таким чином, незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо розробленими залишаються питання комплексного поєднання компетентнісного підходу, цифрових технологій та методичних засад викладання правничих дисциплін в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених розвитку правничої освіти, впровадженню компетентнісного підходу та цифровізації освітнього процесу, у сучасній науковій літературі залишаються недостатньо розкритими окремі аспекти трансформації методики викладання правничих дисциплін у нових соціально-правових умовах.

Передусім потребує подальшого дослідження проблема комплексного поєднання *компетентнісної моделі підготовки юристів із сучасними викликами воєнного стану*, які суттєво змінюють зміст правничої освіти. Більшість наукових праць зосереджена на загальних питаннях модернізації освітнього процесу або на окремих аспектах використання цифрових технологій у навчанні, однак недостатньо уваги приділяється методичним підходам до формування професійних компетентностей майбутніх юристів у

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

контексті правового регулювання воєнного стану, міжнародного гуманітарного права та практики документування воєнних злочинів.

Крім того, у наукових дослідженнях недостатньо системно розглядається *вплив євроінтеграційних процесів на методику викладання правничих дисциплін,* зокрема у частині гармонізації освітніх стандартів, формування професійних компетентностей відповідно до європейських вимог та адаптації навчальних програм до стандартів Європейського освітнього простору. Значною мірою це пояснюється тим, що процес інтеграції української правничої освіти до європейського освітнього простору перебуває на етапі активної трансформації, що потребує подальшого наукового осмислення та систематизації відповідного досвіду. Недостатньо дослідженими залишаються також педагогічні механізми інтеграції інтерактивних методів навчання, цифрових технологій та практикоорієнтованих форм підготовки у процес формування професійних компетентностей майбутніх юристів. Зокрема, потребує поглибленого аналізу ефективність використання кейс-методу, моделювання судових процесів, електронних навчальних середовищ та інших інноваційних освітніх інструментів у сучасних умовах трансформації правничої освіти.

Вказані аспекти мають важливе значення для розуміння загальної проблеми модернізації правничої освіти в Україні, оскільки саме методика викладання правничих дисциплін безпосередньо впливає на формування професійних компетентностей майбутніх юристів та їхню готовність до практичної діяльності в умовах складних соціально-правових викликів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). *Метою* статті є аналіз особливостей реалізації компетентнісного підходу у методиці викладання правничих дисциплін у закладах вищої освіти України в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів, а також обґрунтування напрямів удосконалення підготовки майбутніх юристів відповідно до

 ISSN: 3041-2110

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

сучасних освітніх і професійних вимог.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*: проаналізувати сучасні наукові підходи до трансформації правничої освіти та впровадження компетентнісної моделі підготовки фахівців у галузі права; визначити вплив воєнного стану та євроінтеграційних процесів на зміст і методику викладання правничих дисциплін у закладах вищої освіти України; дослідити методичні інструменти реалізації компетентнісного підходу у підготовці юристів, зокрема використання інтерактивних методів навчання та цифрових освітніх технологій; обґрунтувати напрями вдосконалення методики викладання правничих дисциплін з урахуванням сучасних соціально-правових викликів і європейських стандартів юридичної освіти.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких забезпечило всебічний аналіз проблематики компетентнісного підходу у викладанні правничих дисциплін. Зокрема, використано аналіз і синтез для узагальнення сучасних наукових підходів до розвитку правничої освіти та визначення основних тенденцій її трансформації в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Емпіричну основу дослідження становлять освітні програми підготовки правників українських закладів вищої освіти, а також аналітичні матеріали міжнародних організацій у сфері вищої освіти. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення національних освітніх програм підготовки правників, стандартів вищої освіти та окремих навчально-методичних практик із відповідними європейськими підходами, зокрема щодо структури компетентностей, результатів навчання та використання інтерактивних форм викладання. Системно-структурний метод використано для дослідження компетентнісної моделі підготовки майбутніх юристів як цілісної педагогічної системи, що включає зміст освіти, методи навчання, цифрові інструменти та форми організації освітнього процесу в

 ISSN: 3041-2110

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

умовах воєнного стану. Логічний метод та метод узагальнення застосовано для формулювання теоретичних висновків і визначення перспектив удосконалення методики викладання правничих дисциплін у закладах вищої освіти України. Застосування зазначених методів дозволило комплексно проаналізувати сучасний стан правничої освіти та обґрунтувати напрями її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах трансформації системи вищої освіти компетентнісний підхід виступає ключовою методологічною основою підготовки фахівців у різних професійних галузях, зокрема у сфері права. Його сутність полягає у переорієнтації освітнього процесу з простого засвоєння теоретичних знань на формування здатності ефективно застосовувати ці знання у професійній діяльності, що передбачає розвиток інтегрованого комплексу знань, умінь, навичок, цінностей і професійних якостей.

У правничій освіті компетентнісний підхід передбачає формування у здобувачів вищої освіти не лише ґрунтовної правової теоретичної підготовки, але й практичних навичок правозастосування, правового аналізу, аргументації та прийняття обґрунтованих рішень у складних соціально-правових ситуаціях. Важливою складовою цього процесу є розвиток критичного мислення, правової культури, професійної етики та здатності працювати в умовах правової невизначеності. Особливого значення компетентнісний підхід набуває у контексті європейської інтеграції України, оскільки сучасні освітні стандарти Європейського освітнього простору орієнтовані саме на формування комплексних професійних компетентностей, які забезпечують мобільність фахівців, їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці та здатність адаптуватися до динамічних змін у правовій системі.

Водночас впровадження компетентнісної моделі підготовки юристів вимагає переосмислення традиційних підходів до організації освітнього процесу.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Насамперед це стосується переходу від переважно лекційно-репродуктивних форм навчання до активних та інтерактивних методів, які сприяють формуванню практичних професійних навичок. До таких методів належать кейс-метод, моделювання судових процесів, аналіз правових ситуацій, дискусійні форми навчання, проблемно-орієнтоване навчання та використання цифрових освітніх технологій. У цьому контексті важливим завданням сучасної правничої освіти є формування у майбутніх фахівців здатності ефективно діяти в умовах складних правових викликів, пов'язаних із трансформацією національної правової системи, розвитком міжнародного права та необхідністю забезпечення верховенства права у демократичному суспільстві.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на функціонування системи вищої освіти України, зокрема на організацію освітнього процесу у сфері правничої підготовки. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема адаптації методики викладання правничих дисциплін до нових соціально-правових реалій, що включають розширення сфери застосування міжнародного гуманітарного права, посилення ролі прав людини, а також необхідність документування та правової кваліфікації воєнних злочинів. Як зазначають дослідники, функціонування системи вищої освіти України в умовах війни потребує гнучких освітніх моделей, які забезпечують безперервність навчального процесу та адаптацію змісту освітніх програм до нових викликів [8]. Разом із тим, підготовка фахівців у сфері правоохоронної діяльності та правозастосування повинна враховувати специфіку правового регулювання воєнного стану та необхідність формування практичних компетентностей, пов'язаних із прийняттям рішень у кризових умовах [7].

Важливою особливістю сучасної правничої освіти є також необхідність забезпечення прав здобувачів вищої освіти та створення безпечного освітнього середовища, що набуває особливої актуальності в умовах воєнних дій [13]. Це зумовлює впровадження нових організаційних моделей освітнього

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

процесу, зокрема використання дистанційних та змішаних форм навчання, цифрових платформ та інтерактивних методів викладання. У цьому контексті компетентнісний підхід виступає ефективним інструментом модернізації методики викладання правничих дисциплін, оскільки він орієнтований на формування здатності студентів застосовувати правові знання у практичних ситуаціях, що особливо важливо у період трансформації правової системи держави.

Емпіричною основою дослідження стали результати аналізу навчально-методичних матеріалів, освітніх програм правничих спеціальностей, а також узагальнення педагогічного досвіду використання інноваційних методів навчання у процесі викладання правничих дисциплін. Зокрема, було проаналізовано освітні програми підготовки правників у низці закладів вищої освіти України (Державний податковий університет, Київський національний університет будівництва та архітектури, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Львівський національний університет ім. І.Франка, Національна академія Служби безпеки України, Сумський державний університет, Національний університет «Одеська юридична академія» та інші), навчальні плани, робочі програми дисциплін, електронні курси та методичні рекомендації до викладання правничих дисциплін. Відбір матеріалів здійснювався за критеріями їх актуальності, відповідності компетентнісному підходу, наявності елементів інтерактивного та цифрового навчання, а також орієнтації на формування професійних компетентностей майбутніх юристів в умовах воєнного стану. Узагальнення результатів проводилося шляхом зіставлення структури освітніх компонентів, визначених результатів навчання та використовуваних методів навчання, що дозволило виявити типові тенденції у трансформації методики викладання правничих дисциплін. Це дозволило визначити ключові методичні інструменти реалізації компетентнісного

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

підходу у правничій освіті.

1. Кейс-метод (case study) – передбачає аналіз студентами реальних або змодельованих правових ситуацій. Використання кейсів сприяє формуванню навичок правового аналізу, аргументації та прийняття обґрунтованих рішень. Зокрема, у контексті сучасних викликів активно використовуються кейси, пов'язані з питаннями міжнародного гуманітарного права, прав людини та документування воєнних злочинів.

*2. Моделювання судових процесів (moot court) – є о*дним із найбільш ефективних інструментів формування професійних компетентностей, під час яких студенти виконують ролі суддів, прокурорів, адвокатів та інших учасників процесу. Такий підхід сприяє розвитку навичок юридичної аргументації, публічних виступів та застосування норм права у практичній діяльності.

3. Використання цифрових освітніх технологій - відкриває нові можливості для організації освітнього процесу, зокрема через використання електронних навчальних платформ, інтерактивних курсів та онлайн-симуляцій. Крім того, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки майбутніх юристів сприяє розвитку їхніх комунікативних компетентностей та підвищує ефективність навчання [14]. Водночас використання електронних курсів та цифрових освітніх ресурсів дозволяє створити гнучке навчальне середовище, яке відповідає сучасним вимогам дистанційної освіти та забезпечує доступність навчального процесу для студентів навіть у складних умовах [15; 16].

Окремим напрямом розвитку правничої освіти є використання технологій штучного інтелекту у навчальному процесі. Дослідження свідчать, що інтелектуальні системи можуть використовуватися для аналізу правових кейсів, моделювання правових ситуацій та розвитку аналітичного мислення майбутніх юристів [17].

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Таблиця 1

Порівняльна таблиця ключових компетентностей правника в Україні та Європейському Союзі

Група компетентностей	Україна (2022–2026)	Європейський підхід
Нормативно-правова	Поглиблене знання законодавства воєнного стану; застосування міжнародного гуманітарного права; національна судова практика	Глибоке знання національного права держави-члена + право ЄС + практика Суду ЄС
Міжнародно-правова	Співпраця з міжнародними інституціями, зокрема Міжнародний кримінальний суд; документування воєнних злочинів	Орієнтація на право ЄС, ЄКПЛ, транснаціональне право; міждержавна правова мобільність
Євроінтеграційна	Адаптація законодавства до вимог кандидатства в Європейський Союз; імплементація директив	Системне вивчення правової системи ЄС, прямої дії права ЄС, принципу верховенства
Цифрова	Електронне судочинство; цифрові докази; кібербезпека; регулювання ШІ; цифровізація правничої діяльності відповідно до державної політики цифрової трансформації України	Legal tech, автоматизовані правові сервіси, AI governance, data protection (GDPR)
Аналітична та дослідницька	Критичний аналіз законодавства в умовах постійних змін; швидка адаптація до нових норм	Розвинена культура правових досліджень; policy analysis; evidence-based law
Етична та антикорупційна	Акцент на доброчесності в умовах реформ; стандарти діяльності органів суддівського врядування (зокрема Вища рада правосуддя)	Професійна етика, compliance, захист прав людини згідно стандартів Council of Europe
Психологічна	Травмоорієнтований підхід; робота з ВПО, військовими; стресостійкість	Професійна етика та well-being; підтримка балансу професійної діяльності
Комунікативна та міжкультурна	Кризова комунікація; міжнародна співпраця; адвокація на глобальному рівні	Міжкультурна правова комунікація; багатомовність; участь у транснаціональних проектах
Міждисциплінарна	Поступове поєднання права з безпековими, інформаційними та управлінськими дисциплінами	Інтеграція права з економікою, IT, соціологією, public policy
Стратегічна роль правника	Правник як суб’єкт державної стійкості та післявоєнної реконструкції	Правник як гарант стабільності правового простору та інтегрованості в систему ЄС

Джерело: власна розробка автора

ISSN: 3041-2110
Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Сформована в таблиці система груп компетентностей має узагальнюючий аналітичний характер і є результатом інтерпретації сучасних підходів до підготовки правників. Логіка виокремлення груп компетентностей базується на поєднанні компетентнісного підходу, закріпленого у національних освітніх стандартах, із європейськими практиками структурування результатів навчання, а також враховує специфіку функціонування правничої освіти в умовах воєнного стану. Виділення окремих груп компетентностей здійснювалося з урахуванням їх функціонального призначення у професійній діяльності правника, а також актуальних викликів, пов'язаних із євроінтеграційними процесами, цифровізацією та трансформацією правової системи України. При цьому запропонована модель не є вичерпною, а відображає найбільш поширені групи компетентностей, що простежуються у сучасних освітніх практиках.

Інтегрований аналіз свідчить, що українська компетентнісна модель 2022–2026 років має кризово-трансформаційний характер, зумовлений воєнним станом та необхідністю швидкої адаптації до європейських вимог. Натомість європейська модель базується на усталених інституційних механізмах, багаторівневому правовому регулюванні та мобільності правників у межах спільного правового простору. Водночас спостерігається поступове зближення підходів через: інтеграцію права ЄС у національні програми; уніфікацію стандартів доброчесності; розвиток цифрових компетентностей; посилення міжнародної складової підготовки. Українська модель поступово трансформується з реактивної (зумовленої війною) у стратегічно-інтеграційну, орієнтовану на повноцінну участь у європейському правовому просторі.

Проведений аналіз дозволив сформулювати низку узагальнених результатів щодо особливостей реалізації компетентнісного підходу у викладанні правничих дисциплін. По-перше, сучасна правнича освіта

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

поступово переходить від традиційної моделі, спрямованої на запам'ятовування, до компетентнісної, що передбачає формування у студентів практичних професійних навичок та здатності застосовувати правові знання у реальних ситуаціях. По-друге, воєнний стан суттєво вплинув на зміст правничої освіти, зокрема актуалізував вивчення міжнародного гуманітарного права, прав людини, механізмів міжнародної відповідальності за воєнні злочини та особливостей функціонування правової системи держави в умовах війни. По-третє, ефективність реалізації компетентнісного підходу значною мірою залежить від використання інтерактивних методів навчання, які сприяють активній участі студентів у навчальному процесі та формуванню практичних професійних навичок. По-четверте, важливу роль у модернізації правничої освіти відіграє цифровізація освітнього процесу, що дозволяє використовувати нові педагогічні інструменти, розширює доступ до освітніх ресурсів та забезпечує гнучкість навчання.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити, що компетентнісний підхід виступає однією з ключових методологічних засад модернізації правничої освіти, оскільки він спрямований на формування у здобувачів вищої освіти не лише системи правових знань, а й комплексних професійних компетентностей, необхідних для ефективної правозастосовної діяльності. В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває формування у майбутніх юристів навичок правового аналізу, критичного мислення, аргументації та прийняття рішень у складних соціально-правових ситуаціях. Ефективність реалізації компетентнісного підходу значною мірою залежить від поєднання інтерактивних методів навчання (кейс-метод, моделювання судових процесів, проблемно-орієнтоване навчання) із цифровими освітніми технологіями, що забезпечують гнучкість освітнього процесу та сприяють формуванню практичних професійних навичок. Модернізація правничої освіти в Україні має здійснюватися з урахуванням

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

європейських освітніх стандартів, що передбачає гармонізацію освітніх програм, розвиток академічної мобільності та інтеграцію інноваційних педагогічних підходів.

Систематизація ключових груп професійних компетентностей майбутніх юристів в умовах воєнного стану та їх зіставлення з європейськими підходами, дають можливість визначити методичні інструменти реалізації компетентнісного підходу у викладанні правничих дисциплін з урахуванням сучасних викликів цифровізації та євроінтеграції. Слід враховувати, що дослідження ґрунтується на узагальнювальній емпіричній базі, яка охоплює вибірковий аналіз освітніх програм і навчально-методичних матеріалів та не забезпечує повної репрезентативності всіх закладів вищої освіти України. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому емпіричному аналізі ефективності впровадження компетентнісного підходу у конкретних освітніх програмах, розробленні критеріїв оцінювання сформованості професійних компетентностей майбутніх юристів, а також у вивченні впливу цифрових технологій і штучного інтелекту на трансформацію методики викладання правничих дисциплін.

Таким чином, реалізація компетентнісного підходу у викладанні правничих дисциплін є визначальним чинником підвищення якості підготовки майбутніх юристів та їхньої професійної готовності до діяльності в умовах трансформації правової системи й інтеграції України до європейського правового та освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Higher Education and Democratic Culture. Strasbourg: Council of Europe. *Council of Europe.* 2022. URL: https://www.coe.int/en/web/higher-education-and-research

2. Digital Education Action Plan 2021–2027: Resetting education and

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

training for the digital age. Brussels: European Commission. *European Commission.* 2021. URL: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan

3. European Education Area by 2025. *European Commission.* Brussels, 2022. URL: https://education.ec.europa.eu/about-eea

4. Universities without walls: A vision for2030. *European University Association.* Brussels, 2021. URL: https://eua.eu

5. Malona S., Besedina I., Prylypko V., Ostashova V. The role of legal education in shaping the legal culture of the future: strategies and prospects for development. *Futurity Education*. 2023. № 3(3). С. 266–280 DOI: https://doi.org/10.57125/FED.2023.09.25.15

6. Сербенюк С.О. Інтеграційні напрями розвитку сучасної юридичної освіти як параметра дотримання прав людини. *Право і безпека*. 2024. № 94(3), С. 21–32. DOI: https://doi.org/10.32631/pb.2024.3.02

7. Скляр О.С. Адаптація компетентнісних елементів професійної підготовки поліцейських до викликів воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2025. № 110(3), С. 34–47. DOI: https://doi.org/10.32631/v.2025.3.03

8. Stryhul M. Higher education in terms of war in Ukraine: legal and social dimensions. *Air and Space Law.* 2024. № 76. С. 198-208. DOI: https://doi.org/10.18372/2307-9061.76.20539

9. Сисоєва, С. Професіоналізація вчителя в умовах воєнного стану в україні. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2024. № 79(2), С. 7–17. DOI: https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.2.1

10. Education in a Post-COVID World: Nine Ideas for Public Action. *Paris: UNESCO.* 2020-2023. URL: https://www.unesco.org/en/articles/education-post-covid-world-nine-ideas-public-action

11. Reimagining our futures together: A new social contract for education.

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Paris: UNESCO. 2023. URL: https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-social-contract-education-0

12. Vaintraub M. Professional competence development of teaching staff in higher education institutions under martial law. *Educational Challenges*. 2024. № 29(1), pp. 204-213 DOI: https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.1.14

13. Васильєв С.В. Права здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2025. № 109(2), С. 48–58. DOI: https://doi.org/10.32631/v.2025.2.04

14. Yulinetskaya Yu. V., Babii O. Yu., Hloviuk I. V., Stepanenko A. S., Pashkovskyi M. I. Implementing ICT into language and law classroom to develop law students' communicative competence. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. vol. 81, № 1, pp. 310–326. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v81i1.3282

15. Yurkevych O. M., Pavlenko Zh. O. General educational legal competency tests: logical-methodological instruments and e-course for entrance tests preparation. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. Vol. 83, № 3. pp. 314–323. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v83i3.3518

16. Zaiarna I. S. The model for e-teaching English reasoning writing to law students based on LMS Moodle. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. vol. 76, № 2, pp. 152–162. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.3332

17. Zaiarnyi O., Illarionova S. Artificial intelligence in legal education: advancing training for future professionals. *Information Technologies and Learning Tools*. 2025. Vol. 105, № 1, pp. 158–177. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v105i1.5835

Увесь контент ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license